

Rapport

Datum: 3 februari 2011

Rapportnummer: 2011/034

Klacht

Verzoeker klaagt over de wijze waarop de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) zijn klacht over de publicatie 'Wetenschappelijk onderzoek: dilemma's en verleidingen' heeft afgehandeld. Hij klaagt er in het bijzonder over dat de KNAW zich niet heeft uitgelaten over de kern van zijn klacht, namelijk dat sommige van de opgenomen teksten voor hem onnodig grievend zijn.

Beoordeling

Algemeen

I. Bevindingen

De achtergronden van de klacht

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (verder: de KNAW) geeft al een aantal jaren een publicatie uit met de titel "Wetenschappelijk onderzoek: dilemma's en verleidingen". In 2000 werd de eerste druk uitgebracht, in 2005 de - herziene -

tweede druk. In de inleiding van de laatste druk wordt onder meer aangegeven:

"Wetenschappelijk wangedrag kan de kwaliteit en het maatschappelijk aanzien van wetenschapsbeoefening schaden. Bovenmatige druk tot presteren, blinde eerezucht of streven naar materieel gewin kunnen onderzoekers in de verleiding brengen het niet zo nauw te nemen met algemeen aanvaarde regels. Vragen over wat wel en niet geoorloofd is bij het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek - 'good scientific practice' - zijn daarom belangrijk.

De voorliggende brochure (...) is primair bedoeld als steun voor studenten en jonge onderzoekers bij het ontwikkelen van een eigen normbesef, maar is tevens van belang voor meer ervaren onderzoekers."

De brochure gaat in op het "hele spectrum van wenselijk en onwenselijk gedrag in wetenschappelijk onderzoek, van fraude en plagiaat tot aan de lichtere vormen van onwenselijk gedrag".

Naast theorie zijn ook diverse voorbeelden opgenomen; het gaat om algemeen bekende situaties die zich merendeels in het buitenland hebben afgespeeld. Ook is een enkel Nederlands voorbeeld opgenomen. De betrokken wetenschappers worden in een deel van de beschreven casus bij naam genoemd. Eén van de Nederlandse voorbeelden betreft de "affaire Buck". In de brochure van 2000 wordt deze kort beschreven, in de brochure van 2005 uitgebreider. In beide uitgaven wordt verzoeker bij naam genoemd.

Sinds het verschijnen van de eerste brochure ondernam professor Buck regelmatig pogingen om een reactie van de KNAW op zijn klachten over de brochuretekst te krijgen. Hij wees er, met een aan de KNAW gerichte brief van 19 mei 2008, onder meer op dat hem destijds was toegezegd dat de voorbeelden die zouden worden opgenomen geanonimiseerd zouden worden. Dat bleek echter niet te zijn gebeurd en ook was hij niet in de gelegenheid gesteld op de concepttekst te reageren. Gezien het feit dat hij nu met naam en toenaam werd genoemd had dat laatste, in het belang van de zorgvuldigheid, zeker moeten. Nu werd in de brochure de indruk gewekt dat verzoeker bewust bedrog zou hebben gepleegd en dat zijn onderzoek van geen enkele waarde was geweest. Hij verzocht de president van de KNAW dan ook, zijn brief ter kennis te brengen van de leden van de Akademie, bijvoorbeeld door hem op te nemen in de nieuwsbrief. Ook was hij bereid zijn klacht nader toe te lichten.

In een reactie hierop, een brief van 9 juli 2008, liet de president verzoeker weten dat zijn brief was besproken in de vergadering van het dagelijks bestuur van de KNAW. Hoewel er zeker begrip was voor zijn positie, dacht men dat het heropenen van de discussie over deze zaak zowel voor verzoeker als voor de KNAW waarschijnlijk meer kwaad dan goed zou opleveren. Ook werd het Genootschap geen geschikt podium geacht voor deze kwestie. De KNAW hoopte dat verzoeker hiermee zou kunnen instemmen.

De klachtprocedure bij de KNAW

Verzoeker was niet tevreden over de reactie van de KNAW en probeerde daarom bij een andere instantie gehoor te krijgen voor zijn grieven. Toen hij hierin niet slaagde legde hij de kwestie, in juni 2009, voor aan de Nationale ombudsman. Deze besloot om alsnog aan te dringen op klachtbehandeling door de KNAW; naar zijn mening had de KNAW ten onrechte nagelaten de brief van verzoeker, die duidelijk een klacht bevatte, als zodanig te behandelen. De KNAW ging hiertoe over; nadat een hoorzitting had plaatsgevonden werd verzoeker, op 27 april 2010, geïnformeerd over de uitkomsten van de klachtbehandeling.

De president van de KNAW liet verzoeker, namens het dagelijks bestuur, weten dat was besloten om het restant van de papieren uitgave van de brochure niet langer te verstrekken. Ook was besloten de op verzoeker betrekking hebbende passages te laten verwijderen uit de brochure, zoals te vinden op de website van de KNAW. Ook werd overwogen de brochure uit 2005 te vervangen door een nieuwe brochure. Daarbij zou ook worden overwogen om, waar nodig, de oude beschreven casus te laten vervangen door recentere zaken. Ook zou dan worden meegenomen of een nieuwe brochure beter in geanonimiseerde vorm zou kunnen worden uitgebracht.

Verder betreurde het bestuur, dat verzoeker zich gegriefd voelde door de tekst in de brochure. Het was uitdrukkelijk niet de bedoeling geweest om verzoeker en zijn naasten te grieven, maar om een beschrijving te geven hoe zaken kunnen lopen bij contacten door wetenschappers met de pers.

De brief van verzoeker zou niet ter kennis worden gebracht van alle Akademieleden; wel zouden de leden via de nieuwsbrief geïnformeerd worden als een nieuwe brochure zou worden uitgebracht.

Bij brief van 10 mei 2010 liet verzoeker de Nationale ombudsman weten, niet te kunnen instemmen met de reactie van de KNAW op zijn klacht. De tekst zou nu uit de brochure worden verwijderd zonder verdere onderbouwing en zonder dat daar enige ruchtbaarheid aan zou worden gegeven. Bovendien stonden de beschuldigingen al tien jaar te boek. Verder waren de belangrijkste passages gebaseerd op conclusies van onderzoekscommissies die zeiden niet deskundig te zijn op het specifieke terrein. Ook de opmerkingen die vanuit de pers waren opgenomen waren uiterst selectief en zeer negatief. Positieve en corrigerende vermeldingen waren achterwege gelaten. Ten slotte gaf verzoeker aan, nog steeds van mening te zijn dat de KNAW een commissie zou moeten instellen om de beschuldigingen te onderzoeken. Hij wees erop dat de KNAW wel degelijk een rol had gespeeld in de kwestie, onder meer door hem het voorzitterschap van de sectie scheikunde van de KNAW te ontnemen. Ook, zo gaf hij op een later moment nog aan, ging het hem om een wetenschappelijke beoordeling van zijn werk en dat behoorde naar zijn stellige overtuiging ook tot de primaire verantwoordelijkheid van de KNAW.

De reactie van de KNAW

Op 28 juni 2010 opende de Nationale ombudsman zijn onderzoek naar de klacht van de heer Buck. Aan de KNAW werd gevraagd, een reactie te geven op de klacht en op enkele nadere vragen.

Op 13 juli 2010 ontving de Nationale ombudsman de reactie van de KNAW. De KNAW gaf aan dat het bestuur van de KNAW onder andere op advies van de president - die de heer Buck, samen met zijn zoon, voor een gesprek had ontvangen - de gehele klacht van de heer Buck uitvoerig had getoetst op basis van het aangeleverde dossier en de verschillende verslagen van de hoorzitting. Het bestuur had daarbij overwogen, dat de brochure "Wetenschappelijk onderzoek: dilemma's en verleidingen" bedoeld was als steun voor met name jonge onderzoekers en studenten, maar ook senioronderzoekers bij het ontwikkelen van normbesef. De brochure had dus een educatieve doelstelling. De kernvraag daarbij was, hoe wetenschappelijk correct en ethisch verantwoord te handelen bij de opzet, bij de uitvoering en de verslaglegging van wetenschappelijk onderzoek. Verder werd erop gewezen dat in de inleiding van de brochure was aangegeven dat deels aan de werkelijkheid ontleende casussen met verandering van namen waren opgenomen, terwijl daarnaast in aparte kaders met naam en toenaam enkele sprekende concrete voorbeelden uit de recente wetenschapsgeschiedenis waren beschreven.

Blijkens de inleiding was het, noch bij de eerste reeks noch bij de concrete sprekende voorbeelden, de bedoeling om een oordeel te vellen over de betrokkenen. Het ging erom, materiaal aan te dragen voor het bespreken en duidelijk maken van de kwesties die in de

brochure besproken werden.

Verder werd een reactie gegeven op de vraag of de over de heer Buck opgenomen tekstdelen, naar de mening van de KNAW, op voldoende betrouwbare bronnen waren gebaseerd. De KNAW was van mening dat dat het geval was.

In de versie van 2005 werd geschreven dat de problematiek rond professor Buck begon door een interview dat hij gaf aan het NOS journaal aan de vooravond van het verschijnen van het artikel in Science. Op dit interview en de publicatie volgde een stroom van reacties op televisie, radio, in kranten, tijdschriften en in persberichten. Een lijst van referenties was opgenomen in de brochure, zo voegde de KNAW toe. Verder verwees de KNAW naar het boek "Valse vooruitgang", geschreven door wetenschapsjournalist Frank van Kolfschooten. Dit boek bevatte een minutieuze vermelding van concrete belangrijke persuitingen. Naar dit boek werd in de brochure ook verwezen. De werkgroep van de KNAW die de brochure had gemaakt, had gebruik gemaakt van de diverse documenten, beelden en radioverslagen, terwijl volgens de verantwoording gebruik was gemaakt van de commentaren van vier KNAW-leden en van de Advies Commissie Wetenschap en Ethiek.

In reactie op de vraag of alle over de heer Buck opgenomen teksten, gezien het doel van de publicatie en het betreffende hoofdstuk, naar de mening van de KNAW voldoende relevant waren, reageerde de KNAW eveneens bevestigend. Achteraf gezien was het wellicht beter geweest de tekst hier en daar wat uit te breiden door specifiek te verwijzen naar de bronnen. Tegelijk bleef het begrijpelijk dat de werkgroep vooral aandacht wilde geven aan wat er allemaal kan gebeuren rond een wetenschapper, als er een (grote) verzameling publicaties gewild of ongewild in de pers verschijnt. Uit het oogpunt van educatie kan dit heel verhelderend zijn voor studenten en onderzoekers.

Verder reageerde de KNAW op de vraag, op welke wijze zij naar haar eigen inschatting wellicht had kunnen bereiken dat de over verzoeker opgenomen teksten voor hem meer acceptabel waren geweest. De KNAW gaf aan dat de heer Buck in de tekst onnodig grievende opmerkingen verwoord zag, een punt waarop het bestuur van de KNAW, bij de klachtbehandeling, niet zou zijn ingegaan. De KNAW vermoedde dat de heer Buck doelde op een sterk gecompliceerde verwoording van acties vanuit de Technische Universiteit en opmerkingen in de pers, naar aanleiding van uitlatingen van betrokken personen. Naar de mening van de KNAW had het dagelijks bestuur terecht geoordeeld dat de heer Buck zich voor correcties primair diende te richten tot het bevoegd orgaan van zijn toenmalige werkgever, het College van Bestuur van de TU Eindhoven. Deze instantie was verantwoordelijk voor onder andere de onderzoekscommissie en de ten aanzien van professor Buck en anderen getroffen maatregelen. Uiteraard had de KNAW de gebeurtenissen in geanonimiseerde vorm kunnen opnemen, maar die stap had niet gepast in de systematiek van de brochure, zo besloot de KNAW haar reactie op dit punt.

Ten slotte gaf de KNAW aan dat het dagelijks bestuur, naar haar mening, vergaande besluiten had genomen door de nog aanwezige exemplaren van de brochure niet meer uit te geven, terwijl ook de webversie van de brochure was aangepast door de casus in zijn geheel te verwijderen. Aan deze verwijdering was geen ruchtbaarheid gegeven omdat het enkele feit van een bericht daarover opnieuw zou leiden tot een stroom van nieuwe publicaties. Dat zou er dan toe leiden dat de casus, met alle door de heer Buck als grievend ervaren opmerkingen, opnieuw in de schijnwerpers zou komen te staan.

De reactie van verzoeker

Op 27 oktober 2010 werd de reactie van verzoeker ontvangen.

Hij haalde een citaat aan uit de brief van de KNAW:

"Noch bij de eerste reeks noch bij de concrete sprekende voorbeelden is het volgens de Inleiding de bedoeling om een oordeel te vellen over de betrokkenen, maar om materiaal aan te dragen voor het bespreken en duidelijk maken van de kwesties waar het om gaat (...)."

Verzoeker merkte hierover op:

"De tekst in de brochure op p60 heeft naar mijn stellige overtuiging duidelijk als bedoeling gehad om mijn wetenschappelijk onderzoek, mijn wetenschappelijke integriteit en mijn omgang met collega hoogleraren en medewerkers op een denigrerende wijze te beschrijven. Om haar betrokkenheid dan te ontlopen, zoals het bestuur van de KNAW doet, wordt de omgang met de media als uitgangscriterium genomen. Daarbij wordt de betrouwbaarheid van de berichtgeving niet ter discussie gesteld."

Vervolgens ging verzoeker nader in op de relevante delen uit de brochuretekst. Hij wees erop dat het accent in de brochure geheel lag op hemzelf, terwijl een andere wetenschapper en zijn groep het virologisch onderzoek in het AMC hadden gedaan en de bereiding en spectroscopie door hemzelf en zijn groep waren gedaan. Verder gaf hij aan dat hij verkeerd was geciteerd in de brochure. In werkelijkheid had hij op de vraag van de NOS journalist "U gaat er van uit dat over een aantal jaren Aids tot het verleden behoort?" geantwoord: "Daar ga ik eigenlijk wel van uit, ja."

Verder wees verzoeker erop dat ook zijn interpretatie, zoals opgenomen in Hagendijk & Meeus, opgenomen had kunnen worden: "Buck stelt echter dat de uitspraak in Elsevier van 21 april 1990, als zou hij het succes wat hebben aangedikt om geld los te krijgen, uit zijn context is gehaald door de auteur van het stuk." Verzoeker voegde hieraan toe, ervan overtuigd te zijn dat hij het niet had gezegd zoals het in de brochure van de KNAW nu terecht was gekomen. Als hij al iets in die richting had gezegd, dan was het met een andere, positieve strekking geweest.

Verder gaf verzoeker aan:

"...De tekst met betrekking tot het NMR-spectrum is gebaseerd op de tweede onderzoekscommissie Koumans van de TU Eindhoven, (TUE) zoals verwoord in hun rapport. Later wordt deze passage door de vakgroep Organische Chemie van de TUE tijdens de zitting van het Ambtenarengerecht op 19-09-1991 toegelicht. Volgens Hagendijk & Meeus (pp 208-209) lijkt de beschuldiging van fraude aan het adres van Buck hiermee ontkracht. In het tijdschrift *Nucleosides Nucleotides Nucleic Acids* Vol. 23, No. 12 pp.1833-1847, 2004 toont Buck op p. 1841 aan dat de interpretatie van het NMR-spectrum door de commissie Koumans en later door de vakgroep Organische Chemie onjuist is geweest. Eerder, in 2000 heeft Buck zijn interpretatie overgelegd aan de toenmalige President.

De selectieve wijze waarop de tekst in de brochure tot stand is gekomen blijkt (ook) in dit geval. Zo wordt een artikel in Trouw van 01-02-1994 genegeerd (...). Hierin heeft (prof. Y; N.o.), hoogleraar NMR-spectroscopie in Utrecht en lid van de KNAW, een duidelijk afwijkende mening ten aanzien van de interpretatie over het bewuste NMR-spectrum vergeleken met de tekst in de brochure."

Ook ging verzoeker nader in op een citaat omtrent zijn wijze van leidinggeven. De verwijzing in de brochure van de KNAW was naar het boek van Frank van Kolschooten, getiteld 'Valse vooruitgang: bedrog in de Nederlandse wetenschap', zo gaf verzoeker aan. In dit boek waren 12 pagina's besteed aan de kwestie, onder het hoofd: "Een dorpshoogleraar (Buck) en een rare prof." In de brochure was gekozen voor de negatieve passages uit dit boek. Aan betrouwbaarheid was gewonnen als bijvoorbeeld de methode nader zou zijn beschreven zoals elders in het boek: 'Op Bucks presentatie mocht dan veel aan te merken zijn, de methode die het sluwe Aids-virus in bedwang zou kunnen krijgen, was een wonder van elegantie. De remming was zelfs een van de sterkste die ooit in experimenten met mogelijke anti-Aids-middelen was gevonden'.

Van Kolschooten liet achterwege dat op de bereiding van fosfaatgemethyleerd DNA en toepassingen in de biologie en biochemie in 1993 een Europees Octrooi is verleend, zo gaf verzoeker aan. In de pers was hieraan ook ruimschoots aandacht besteed.

Aangezien in de brochure de suggestie werd gewekt dat een volstrekt onleefbare situatie was ontstaan in verzoekers laboratorium, aan het einde van de jaren tachtig, had de brochure het interview kunnen vermelden dat in Trouw van 23 september 1992 was geplaatst. Verder wees verzoeker erop dat de brochure op indirecte wijze verwees naar de voor hem beruchte artikelen in Het Parool van 31 augustus en 15 september 1990 (via een verwijzing naar Van Kolschooten); het vervolg hierop bleef echter achterwege. Beide artikelen waren tot stand gekomen op verzoek van twee promovendi. Zij introduceerden de zinsnede 'een sfeer van terreur'. Op dit aspect kwam de pers in april 1994 uitvoerig terug, toen een van hen werd veroordeeld als lid van een criminele organisatie.

Vervolgens ging verzoeker nader in op de reactie die de KNAW had gegeven op de vragen van de Nationale ombudsman.

Het antwoord van de KNAW op de vraag, of de over hem opgenomen tekstdelen naar de mening van de KNAW op voldoende betrouwbare bronnen waren gebaseerd, achtte verzoeker onbevredigend. Verzoeker zag de brochure als een selectieve verzameling van teksten die er vooral op gericht waren om een negatief beeld van hem als wetenschapper en als mens neer te zetten. De basis voor de tekst lag bij de rapporten van de twee onderzoekscommissies en de 'Retraction' in Science, zo gaf verzoeker aan. De eerste interne commissie die onderzoek deed naar de zaak (commissie Lemstra) stelde 'niet-deskundig te zijn' en ging dan ook niet in op de wetenschappelijke details. Deze commissie beoogde een analyse te geven van de gang van zaken, met het accent op de rolverdeling van de betrokken personen. De tweede bestuurscommissie (commissie Koumans) bevestigde de conclusies van de eerste commissie. Alhoewel de commissie Lemstra zich (nog) beperkte tot een onjuiste weergave van de inhoud van de 'Retraction', ging de commissie Koumans (nog) verder met het introduceren van: 'grenst zeker aan vervalsing' waar het ging om het bewuste NMR spectrum. Dit was met zoveel woorden in de brochure terecht gekomen. De aanleiding hiertoe was het eerder genoemde artikel in Het Parool van 15 september 1990.

Wat betreft de kwaliteit van de commissie Koumans stelde de toenmalig hoofdredacteur van Nature in Trouw van 22 december 1993: '...dat de werkwijze van deze commissie zeer ongebruikelijk is. De wijze waarop de TUE Buck heeft behandeld, druist in tegen alle academische fatsoensnormen. Het is onbegrijpelijk dat de universiteit niet alle beschikbare informatie openbaar heeft gemaakt'.

Uit hetzelfde artikel bleek dat ook de KNAW medeplichtig was aan het verdoezelen van de waarheid, zo voegde verzoeker toe.

Verzoeker was verder van mening dat de lijst van referenties, anders dan de KNAW stelde, verre van minutieus is. Voor het raadplegen van de corresponderende pagina's waren in het geval van Van Kolfschooten 12 pagina's nodig en bij Hagendijk & Meeus 68 pagina's. Hagendijk & Meeus hadden in ieder geval nog de moeite genomen om verzoekers visie te plaatsen. Van Kolfschooten had nooit gereageerd op een dergelijk verzoek. Over de betrouwbaarheid van de gebruikte teksten in het boek van Van Kolfschooten was verzoeker ook zeer sceptisch.

Voorts wees verzoeker op het selectief gebruik van teksten. Zo werden conclusies ten nadele van opposenten weggelaten. Hiertoe kon de laatste alinea in de 'Retraction' verhelderend werken, zo voegde hij toe. In deze alinea stond duidelijk aangegeven dat het hier niet ging om een foutieve werkwijze ter bereiding van fosfaatgemethyleerd DNA maar om een oplosbaarheidsprobleem. Tijdens de commotie had verzoeker dat zelf vastgesteld. In de media en in de brochure werd echter zijn chemie gediskwalificeerd: 'de methode van

Buck bleek niet te werken'.

Ten slotte wees verzoeker nog op de opmerking: "In juni konden de bestuurders van de TU Eindhoven de koppen niet langer in het zand steken, omdat er inmiddels liefst zes onderzoekers van Bucks vakgroep waren opgestapt onder wie de tweede auteur van het artikel in Science, (...)". Laatstgenoemde had voor de publicatie al gezegd dat hij als post-doc naar de universiteit van Uppsala wilde gaan en één van de andere onderzoekers had te kennen gegeven om naar Leiden te willen gaan. Hieruit bleek opnieuw dat de brochure geen eerlijk beeld gaf en dit waren bovendien maar enkele voorbeelden.

Vervolgens ging verzoeker nader in op de relevantie van de over hem opgenomen tekstdelen. De tekst in de brochure leidt bewust naar een negatieve, selectieve opsomming van teksten, zo gaf hij aan. Bovendien hadden verschillende 'ingewijden' duidelijk aangegeven dat hun kennis was gebaseerd op veronderstellingen en/of vermoedens die volstrekt onjuist waren gebleken. Een voorbeeld was het artikel in Het Parool van 15 september 1990, waarin een gerenommeerd organisch syntheticus volstreekte onzin liet optekenen over het gemanipuleer met het NMR-spectrum met ondersteuning (of andersom) van twee van verzoekers promovendi. Deze tekst vormde mede de basis voor een uiterst negatieve beschrijving van zijn integriteit als wetenschapper en als persoon in het rapport van de commissie Koumans, zo schreef verzoeker.

Bij voortdurende kwamen belastende uitspraken ten aanzien van hemzelf tot stand door 'ingewijden' aan het woord te laten, zo gaf verzoeker verder aan. In dit verband verwees hij opnieuw naar het artikel in Elsevier. Ook dit ging weer over het NMR-spectrum en in het bijzonder over de synthese van fosfaatgemethyleerd DNA. De status van de aangehaalde wetenschapper was voor de wetenschapsjournalist in kwestie blijkbaar voldoende om zonder enige terughoudendheid op te schrijven dat verzoeker bewust gelogen had. Een verzoek om te mogen reageren werd afgewezen.

Verzoeker concludeerde dan ook dat de tekstdelen in de brochure bij het zogenaamd ontwikkelen van een eigen normbesef bij wetenschappelijk onderzoek misleidend en dus ook niet relevant waren. Een meer pluriforme wijze van beschrijving had een zekere mate van relevantie kunnen betekenen, maar voorzichtigheid bleef geboden bij het aandragen van teksten in de richting van studenten en jonge onderzoekers.

Ten slotte reageerde verzoeker op hetgeen de KNAW had opgemerkt over het mogelijk voorkomen van de problemen rond de over hem opgenomen tekstdelen.

De passage die betrekking had op de relatie TUE-Buck deelde verzoeker niet, te meer daar de KNAW een vermoeden uitsprak. Hij had wel geprobeerd om contact te leggen met de TUE maar net als bij de KNAW leidde dit tot lange wachttijden inclusief afwijzende brieven. Een wetenschappelijke discussie bleek onmogelijk. Parallel had hij zich de afgelopen 20 jaar tot de KNAW gewend.

De veronderstelling dat de KNAW primair geen rol had gespeeld met betrekking tot de maatregelen die hem getroffen hadden was onjuist, zo gaf verzoeker verder aan. Naar aanleiding van de artikelen in Het Parool had de toenmalige President van de KNAW, in diezelfde krant, mededeling gedaan met de volgende tekst: "De president van de KNAW (...) noemt het desgevraagd echter `niet wenselijk dat iemand die zo beschadigd is als professor Buck nog bestuurlijke functies binnen de Akademie bekleedt'." Zonder hoor en wederhoor was verzoeker toen de functie van voorzitter van de sectie Scheikunde ontnomen.

Ten slotte wees verzoeker nog op een uitspraak van de algemeen secretaris van de KNAW in een uitzending van NOVA van 20 december 1993: `dat Buck voortreffelijk werk heeft verricht en tot één van de beste organici in de wereld wordt gerekend en dat zijn werk op het gebied van HIV inhibitie gebaseerd is op een waardevol idee dat verder uitgewerkt dient te worden'.

De KNAW presenteert de casus als waar gebeurd in alle genoemde facetten, zonder enige kanttekening, zonder enige terughoudendheid, zo resumeerde verzoeker. Voor hem, als persoon en wetenschapper, was dat ook al die jaren later weer onnodig grievend en kwetsend.

"Vanwege de slechte onderbouwing lijkt dit meer een voorbeeld voor de (toekomstige) wetenschapper hoe de journalistiek, ja zelfs de wetenschappelijke journalistiek, met je op de loop kan gaan als gerenommeerde instituten als de KNAW halsstarrig de andere kant op blijven kijken. De TUE en de KNAW hebben nimmer een wetenschappelijk onderlegde commissie willen benoemen om de zaak op wetenschappelijke gronden te toetsen, ondanks verzoeken van mijn kant gedurende 20 jaar en dat terwijl zaken als integriteit, waarheidsbevinding etc. juist vanuit de wetenschappelijke wereld zelf horen te komen. Mijn 'casus' had op die manier een mooi voorbeeld voor de toekomstige wetenschapper kunnen worden.

Wat betreft de vergaande besluiten van de KNAW in de laatste alinea van de brief van 23-08-2010 wil ik opmerken dat geen onderbouwing voor hun besluit wordt gegeven. Voorts wordt geen ruchtbaarheid aan dit besluit, gegeven om mij te sparen. Het klinkt als een expliciete vorm van mededogen. Hierbij is enige argwaan mijnerzijds wel op zijn plaats zeker tegen de achtergrond van de brief van 09-07-2008 waarin de KNAW schrijft: `Hoewel wij zeker begrip hebben voor uw positie, denken wij dat het heropenen van een discussie over uw zaak zowel voor u als voor ons waarschijnlijk meer kwaad dan goed zal opleveren'."

Bij zijn reactie had verzoeker enkele bijlagen gevoegd. Eén bijlage was een artikel uit Trouw van 23 september 1992. Het ging om een interview met de al eerder genoemde oud-medewerker van professor Buck. Deze oud-medewerker gaf zijn visie op de 'affaire Buck'. Hij gaf onder meer aan niet te ontkennen dat zijn baas een moeilijk mens kon zijn,

maar een vervalser van gegevens, een fraudeur was hij absoluut niet. Dat wisten ze bij de TU Eindhoven ook; in de roddel die bovenkwam werden Bucks positieve kanten categorisch verzwegen. Na de, naar de mening van deze medewerker te vroege, publicatie in Science lieten mensen Buck vallen. De commissie Koumans, bevooroordeeld en ondeskundig, beschuldigde Buck ervan dat hij of zijn vakgroep één mooi meetresultaat had geselecteerd uit een reeks onbruikbare, zo vertelde hij de krant. Koumans oordeelde dat dat aan vervalsing grensde. De universiteit zou dat moeten rechtzetten, zo gaf de oud-medewerker aan; die aantijging slaat nergens op. Iedereen die de NMR-techniek kent weet, dat die conclusie nergens op slaat. Zo werkt NMR niet. In een kort geding van Buck tegen de universiteit kwam zij vervolgens met iets nieuws, opnieuw op wetenschappelijk volstrekt ondeugdelijke gronden. Buck was, zo vertelde hij, constructief, probeerde op strenge wijze mensen op een hoger plan te tillen. In zijn drang om iets moois te maken ontspoorde hij af en toe tegenover mensen. Hij was moeilijk, maar tegelijk inspirerend. Van de veertig promovendi die hij had is er nooit een weggegaan, en dat was elders wel anders. Buck was verdreven, iedereen viel over hem heen. En het bestuur van de universiteit scheen plotseling vergeten te zijn dat ze hem drie maanden voor alle ellende nog hadden gevraagd om rector te worden.

Ook voegde verzoeker een artikel uit Trouw van 22 december 1993 bij. Hierin werd onder meer het volgende aangegeven:

"De commissie-Koumans, die overigens verklaarde niet deskundig te zijn ten aanzien van het onderzoek van Buck, concludeerde in november 1990 over het gewraakte spectrum: "Het was een toevallig afwijkend resultaat, selectief gekozen uit een groot aantal overigens onbruikbare meetresultaten... In de ogen van de commissie grenst dit aan vervalsing." (...)

Het onderzoek van de commissie ging niet verder dan het horen van een veertigtal medewerkers en oud-medewerkers van Buck. Uit het geheim gehouden dossier van de commissie blijkt dat deze geen aanvullend onderzoek had gedaan noch onafhankelijke deskundigen gevraagd aanvullend onderzoek te doen. Ook de laboratorium-aantekeningen van de onderzoekers zijn niet bij het onderzoek betrokken. Volgens dr. John Maddox, hoofdredacteur van het vooraanstaande Engelse tijdschrift Nature is de werkwijze van deze commissie zeer ongebruikelijk. "De wijze waarop de TUE Buck heeft behandeld, druist in tegen alle academische fatsoensnormen. Het is onbegrijpelijk dat de universiteit niet alle beschikbare informatie openbaar heeft gemaakt."

Op 1 december stelde de Nationale ombudsman de KNAW in de gelegenheid, nog een reactie te geven op hetgeen de heer Buck had laten weten. De KNAW gaf hierop aan, nog op één punt te willen reageren. Dat punt betrof de kwade opzet die door de KNAW jegens de heer Buck zou zijn geuit. Deze kwade opzet werd door de heer Buck genoemd en, volgens zijn eigen zeggen, naar zijn volle overtuiging. De KNAW gaf aan, deze beschuldigingen verre van zich te werpen.

II. Beoordeling

Verzoeker klaagt over de wijze waarop de KNAW zijn klacht over de publicatie 'Wetenschappelijk onderzoek: dilemma's en verleidingen' heeft afgehandeld. Hij klaagt er in het bijzonder over dat de KNAW zich niet heeft uitgelaten over de kern van zijn klacht, namelijk dat sommige van de opgenomen teksten voor hem onnodig grievend zijn.

Het redelijkheidsvereiste houdt in dat overheidsinstanties de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Dit houdt ook in dat bij het gebruiken en publiceren van een algemeen bekende wetenschappelijke casus voor educatieve doeleinden voldoende oog moet zijn voor de belangen van de direct betrokkenen.

De KNAW heeft er juist aan gedaan de huidige brochure aan te passen en ervoor te zorgen dat de nieuwe uitgave een andere inhoud zal krijgen. Maar, zoals verzoeker aangeeft, wordt een situatie die jarenlang heeft bestaan daarmee niet ongedaan gemaakt. Bovendien wordt geen ruchtbaarheid aan deze beslissing van de KNAW gegeven en ook dat acht verzoeker van belang.

Vaststaat dat de teksten die over verzoeker zijn opgenomen, niet positief van toonzetting zijn. Gezien de doelstelling van de brochure is dat ook begrijpelijk; het gaat er immers vooral om, voorbeelden te schetsen van ongewenst wetenschappelijk gedrag. Wel is de vraag, of dat dan ook in deze vorm diende te gebeuren.

De 'affaire Buck' kan, zeker binnen wetenschappelijke kringen, algemeen bekend worden verondersteld. Dat betekent ook dat het anonimiseren van de casus weinig zinvol was geweest. Hierover heeft verzoeker overigens wel opgemerkt dat hem destijds was toegezegd dat de voorbeelden wel geanonimiseerd zouden worden. Die toezegging is niet nagekomen, maar ook is verzoeker blijkbaar niet in de gelegenheid gesteld de tekst van zijn commentaar te voorzien.

Een bijkomend probleem is, dat de KNAW zich met de brochure richt op Nederlandse (aankomende) wetenschappers. Het beschrijven van situaties die zich buiten Nederland hebben voorgedaan zal, voor de betrokken wetenschappers, weinig tot geen impact hebben. Voor verzoeker was dat uiteraard anders; de kwestie wordt hiermee voor hem, nadat vele jaren zijn verstreken, opnieuw opgerakeld.

Een ander punt is de betrouwbaarheid van de over verzoeker opgenomen teksten. Verzoeker heeft laten zien dat er op zijn minst verschil van mening bestond over hetgeen over hem is geschreven in de door de KNAW aangehaalde bronnen. Dat dat zo was, kon de KNAW ook bekend zijn.

Naar het oordeel van de Nationale ombudsman had de KNAW er, onder deze omstandigheden, goed aan gedaan de 'affaire Buck' niet te beschrijven op de wijze

waarop dat nu is gebeurd. Zij had ervoor kunnen kiezen de concepttekst af te stemmen met verzoeker en alleen tot openbaarmaking van de tekst over te gaan als met verzoeker overeenstemming over die tekst was bereikt. Verder had de KNAW ervoor kunnen kiezen alleen die punten op te nemen waarover geen enkel verschil van inzicht bestond.

Dat de brochureteksten, zoals verzoeker stelt, vooral werden opgenomen om zijn wetenschappelijk onderzoek, wetenschappelijke integriteit en omgang met collega-hoogleraren en medewerkers op een denigrerende wijze te beschrijven, is de Nationale ombudsman niet gebleken. Naar zijn oordeel is echter ook te weinig gedaan om te voorkomen dat een dergelijk beeld bij verzoeker zou ontstaan.

Alles overziend komt de Nationale ombudsman dan ook tot de conclusie dat de KNAW niet juist heeft gehandeld jegens verzoeker. De gedraging is niet behoorlijk.

De Nationale ombudsman ziet hierin aanleiding, een aanbeveling aan zijn rapport te verbinden.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de KNAW uit Amsterdam is gegrond wegens strijd met het redelijkheidsvereiste.

AANBEVELING

De KNAW wordt in overweging gegeven in overleg met verzoeker te bezien, op welke wijze aan de leden van de Akademie bekendheid kan worden gegeven aan het oordeel van de Nationale ombudsman, zodanig dat tegemoet wordt gekomen aan verzoekers wens tot het geven van ruchtbaarheid aan de aanpassing van de brochureteksten en de achtergronden daarvan.

Onderzoek

Op 17 mei 2010 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer Buck uit Tilburg, met een klacht over een gedraging van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam.

Naar deze gedraging werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Vervolgens werd verzoeker in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren. De van verzoeker ontvangen reactie werd voor commentaar voorgelegd aan de KNAW; van de reactie hierop van de KNAW werd aan verzoeker, ter kennisname, een afschrift gestuurd.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De reacties van verzoeker en de KNAW gaven aanleiding, het verslag op een enkel punt aan te passen.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.